

de redactie

Wankel pact, ruk naar rechts en migratie als wapen

Op 12 juni a.s. treden de maatregelen van het Pact voor Asiel en Migratie in werking, twee jaar nadat ze zijn aangenomen. Iedereen weet dat het zwaarbevochten pact voor zijn succes afhankelijk is van de toepassing in de praktijk. In Brussel zijn dan ook alle pijlen gericht op implementatie en uitvoering, waarvoor een gemeenschappelijk plan is opgesteld dat uit maar liefst tien bouwstenen bestaat.

Met de verkiezingen voor het Europees Parlement in juni 2024 zijn in Brussel de kaarten opnieuw geschud. De uitslag vormde weliswaar niet de voorspelde politieke aardverschuiving, maar betekende wel een stevige ruk naar rechts. Binnen de Commissie-Vonder Leyen II behoort het merendeel van de commissarissen tot de centrumrechtse Europese Volkspartij (EVP), inclusief de voorzitter en commissaris Brunner voor Migratie. Ook het leeuwendeel van de lidstaten, vertegenwoordigd in de Raad, zet vol in op immigratiebeperking, al is het maar vanuit de gedachte daarmee rechts-populistische partijen de wind uit de zeilen te nemen.

Bij de aanvang van haar mandaat gaf de Commissie aan zich zoveel mogelijk te willen richten op de centrummeerderheid in het Parlement. Hoewel de EVP bij het afzwakken van de Green Deal niet schroomde te leunen op de steun van extreemrechts, en er aanhoudende kritiek is vanuit sommige lidstaten, ligt een grootschalige herziening van het pact niet voor de hand. Wel is er sprake van gerichte aanpassingen en nieuwe initiatieven die het Europese migratiebeleid verder moeten aanscherpen. Zo is er een voorstel voor een nieuwe definitie van het begrip veilig derde land, waarmee het eenvoudiger wordt asielverzoeken niet-ontvankelijk te verklaren, en een voorstel voor een

Terugkeerverordening, dat voorziet in de mogelijkheid van *return hubs* buiten de Unie (zie het artikel van Anna Chatelion Counet, in dit nummer). Daarnaast is een versterking van het grensagentschap Frontex aangekondigd. Daarbij is het niet ondenkbaar dat deze voorstellen ook zonder steun van de uiterst rechterflank van het Parlement op een meerderheid kunnen rekenen.

De verschuiving in het migratiebeleid vertaalt zich ook in het taalgebruik van de Commissie. Waar eerder werd gesproken over irreguliere migratie en grensoverschrijding, wordt in beleidsstukken en openbare optredens steeds vaker de term illegaal gebruikt. Dat is problematisch, omdat het indirect mensen die op irreguliere wijze Europa binnenkomen stigmatiseert en de irreguliere binnenkomst van asielzoekers criminaliseert. Niet voor niets riep het Europees Parlement in 2009 op de term ‘illegale migrant’ niet langer te gebruiken.

Een dergelijk discours draagt bovendien bij aan de ‘securitisatie’ van migratie: het idee dat migratie primair een veiligheidsprobleem is, in plaats van een sociaal, economisch of humanitair vraagstuk, en beïnvloedt daarmee de antwoorden op het migratievraagstuk. Dat geldt ook voor het gebruik van bepaalde beeldspraak, zoals watermetaforen, ziektes of oorlogsvoering. In een commissiemededeling over hybride bedreigingen werd de term instrumentalisering, op zichzelf al een beladen begrip om aan te geven dat derde landen migranten inzetten als drukmiddel voor (geo)politieke doeleinden, vervangen door de term migratie als wapen (‘weaponisation’). Wanneer kwetsbare mensen als wapen worden aangemerkt, wordt het aan hun lot overlaten plotseling gepresenteerd als een daad van zelfverdediging.